

ЗА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ РЕФОРМА НА ПОНЯТИЕТО «ДЛЪЖНОСТНО ЛИЦЕ» В ЧЛ. 93, Т. 1 ОТ НК

гл. ас. Славка Димитрова*

*„Най-добрият закон е именно този, който оставя най-малко място за тълкуване”
проф. Л. Диков**

I. УВОД

Понятието “длъжностно лице” не е неизменно, то е общественно-исторически обусловена категория и се променя и развива с измененията в държавата и обществото. През последните 20 години държавното устройство на страната и обществените отношения в икономическата сфера се промениха. За този период Наказателният кодекс е бил изменян многократно, само пет от измененията са засегнали понятието “длъжностно лице”.¹

Текста на чл. 93, т. 1 от НК обхваща един доста широк кръг от лица, с коренно различни по характер и съдържание функции текста, които са участници в много различни по същността си обществени отношения. В българския тълковен речник е дадено следното определение за „категория”- разред, група от предмети, явления, лица и др., обединени от някакъв общ признак, с еднаква качествена характеристика. Този принцип е спазен при формирането на първата категория длъжностни лица по б.”а” – всички лица са на служба в държавно учреждение. Качеството на длъжностно лице е обусловено от принадлежността на лицето към системата и структурата на органите на власт и управление в държавния апарат. Следователно, то е такова винаги когато му е възложено да изпълнява служба в държавно учреждение, с изключение на дейността по материално изпълнение. В б.”б” обаче е налице по-скоро изброяване, а не обединяване на тези лица по определени критерии. В резултат на

*Славка Димитрова е главен асистент по Наказателно право в Бургаския свободен университет. Понастоящем е докторант на свободна подготовка в ЮЗУ „Неофит Рилски”.

* Диков, Л. Исторически и сравнителни изследвания. С., Печатница на Армейския Военно-издателски фонд, 1923 г.

¹ Това е направено със ЗИДНК (ДВ, бр. 10 от 1993 г.), ЗИДНК (ДВ, бр. 62 от 1997г.), ЗИДНК (ДВ, бр. 43 от 2005 г.), ЗИДНК (ДВ, бр. 64 от 2007 г.) и ЗИДНК (ДВ. бр. 26 от 2010г.)

разширяването на обхвата на чл. 93, т.1, б. „б” , в категорията на длъжностните бяха включени лица, които изпълняват съвсем различни по характер дейности. Няма нищо общо между ръководната работа на длъжностно лице в държавно предприятие като БДЖ² и лице, на което е поверено за пазене или управление имущество при едноличен търговец. Оставаме с впечатлението, че местата на изпълнение на дейността на лицата са изброени механично, а не групирани по определен признак и не следват никаква логика. Това се потвърждава и от факта, че към тази категория длъжностни лица са причислени нотариусите и частните съдебни изпълнители. Възражение предизвиква формулировката на този текст, в която наред с лицата, изпълняващи ръководна работа и работа, свързана с пазене или управление на чуждо имущество в стопански субекти са включени лица, чиято дейност е публичноправна.

В настоящото изложение ще изясним основните характеристики на понятията, употребените в чл. 93, т. 1 от НК - „държавно учреждение”, „държавно предприятие”, ”обществена организация”. При подготовката на тази част от настоящото изложение се наложи да навлезем и в областта на други правни отрасли - административно, конституционно и търговско право. Именно в хода на работата се оказа, че прегледът на анализирания текстове показва известно разминаване в използваната терминология между гражданските и наказателни закони. Причините за това са две.

От една страна периодът след 1989 г. бе свързан с много и съществени законодателни промени, а този процес стана още по-интензивен след подписването на Договора за присъединяване на България към Европейския съюз. В резултат на това в правната терминология навлязоха понятия, които бяха или непознати, или забравени от нашето право. От друга страна някои от използваните в дефиницията на чл.93 от НК термини вече нямат същото съдържание. Този проблем не е нов за нашата правна система - още през 1923 г. проф. Кацаров е поставил проблема за съгласуваността на кодифицираното наказателно законодателство с гражданските закони.³ Според него „законодателството ни се характеризира доста явно и определено с липсата на връзка между отделните закони”. За най-

² В съдебната практика често лицата на ръководна работа в държавно предприятие по-скоро се причисляват към категорията на длъжностните лица по чл. 93, т. 1, б. а”, дори в решенията на Конституционния съд работата в държавно предприятие се определя като „служба”.

³ Кацаров, Константин. Съгласуване на гражданския и търговския закон с наказателния и процесуални закони, Адвокатски преглед, 1939, бр. 1, с. 24.

голямо съжаление този въпрос продължава да е все така актуален и днес.

II. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА

1. В българския Наказателен кодекс съществува единно понятие за длъжностно лице. То се отнася за всички престъпления в закона, независимо дали длъжностното лице е субект или пострадал от престъплението. Това според мен е едно голямо предимство на нашия НК в сравнение с други законодателства. За да очертае отделните категории длъжностни лица в чл. 93, т.1, законодателят е използвал признаци, всеки от които дава различно съдържание на това понятие:

а) Първият признак се отнася до **характера** на изпълняваните функции – те очертават вида и обема на задълженията, възложени на длъжностното лице.

- Едно лице се счита за длъжностно по смисъла на чл. 93, т.1, б. “а” когато му е възложено да изпълнява служба в държавно учреждение, с изключение на дейността по материално изпълнение.

- При длъжностните лица по б. ”б” този критерий е свързан с вида на работата, която лицето изпълнява – ръководна, или в отношението му към чуждото имущество - натоварено е със задължението да го пази или управлява;

- лицето изпълнява публични функции (нотариус, помощник-нотариус, частен съдебен изпълнител или помощник частен съдебен изпълнител)

б) Вторият признак свързана с **мястото** на изпълнение на тези функции - в държавно учреждение, в държавно предприятие, обществена организация, кооперация, друго юридическо лице, при едноличен търговец;

в) **общи признаци**, характеризиращи времевите рамки за изпълнение на функциите на тези лица.

Първите две групи признаци очертават специфичните особености на отделните категории. Третата категория признаци се наричат общи, защото се отнасят към всички категории длъжностни лица и в теорията и съдебната практика са доразвити в няколко насоки:

а) Необходимо е на лицето да е възложена служба или работа при условия и по ред, установени в закон или друг нормативен акт, в устав или друг акт на организацията;

б) Службата или работата трябва да се отнасят до съществени задачи или функции на съответното звено;

в) Лицето да е включено в организационната структура на държавните органи, обществени организации или друго юридическо лице.

2. Най-същественият от общите критери за причисляването на едно лице към категорията на длъжностните е начинът на възлагане на задълженията му. Те следва да са възложени по ред, установен със закон, устав или наредба. В този смисъл се е произнесъл и Върховният съд с Тълкувателно решение №73 от 1974 г. на ОСНК.

2.1. Самото възлагане може да може да стане с трудов договор, избор, назначение, чрез овластяване от надлежен орган или по друг начин. Тук следва да отбележим, че след приемането на Закона за държавния служител държавните служители заемат длъжността си вече не по трудов договор възлагането на задълженията на лице, което е длъжностно по смисъла на чл. 93, т.1, б. „а”, може да стане и с административен акт.

2.2. Спорен е въпросът дали възлагането може да стане с граждански договор. В по-старата литература и съдебната практика бе възприето, че възлагането на задължения на длъжностно лице не може да стане с граждански договор. Съдилищата приемаха, че когато на едно лице по договор е възложено да направи нещо за учреждението, то не изпълнява служба, а върши работа за това учреждение.

Съществуващата в последните години масова практика вместо трудови да се сключват граждански договори, предизвика сериозни проблеми. Липсата на яснота в теорията по въпроса води до различия и дори до противоречиви становища в съдебната практика.⁴

За да се даде отговор на въпроса може ли лицата, заемащи длъжност на граждански договори да се считат за длъжностни, трябва да се постави ясно разграничение между лицата, които изпълняват служба в държавно учреждение (чл. 93, т.1, б.”а”) и тези, които извършват ръководна работа или работа, свързана с пазене или управление на чуждо имущество (чл. 93, т.1, б. “б”).

а) Лицата на служба в държавно учреждение или в община, изпълняват своята длъжност по силата на закона. Ето защо в по-старата правна литература се приема, че държавата и общините не могат чрез договор да променят условията на службата, тъй като те вече са определени от закона и са от публично правно естество. Според П. Стайнов държавните учреждения, като публичноправни

⁴ р.182- 2007-III н.о., р. 182 -2007 г. III н. о., ⁴ р.211- 2007-III н.о

юримически лица, имат много по-малко права от частноправните относно възможността да назначават служителите си на договор.⁵ Държавата и общините могат да назначават служители и на граждански договор за упражняването на една публичноправна дейност, само ако законът не ги ограничава. Ето защо той приема, че когато едно лице се е обвързало с договор да извърши някаква работа за държавата или общината срещу определено общо възнаграждение (граждански договор или хонорар), няма зачисляване по силата на административен акт, а само обвързване по договор – обикновен частноправен договор за работа, в който се съгласуват две равнопоставени страни. Тези аргументи са съвсем относими и към действащата правна уредба за изпълнение на държавна служба.

Ето защо съвсем логичен е извода, че лицето, което изпълнява функциите си по силата на граждански договор **не е част от структурата на учреждениято** и не е длъжностно по смисъла на чл. 93, т. 1, б. "а" от НК.

Например не може едно лице, което изпълнява функциите на „главен архитект“ в община на граждански договор да е длъжностно лице. Съгласно Класификатора за заемане на длъжности в администрацията длъжността „главен архитект“ от ръководно ниво ББ е определена за заемане от държавен служител по служебно правоотношение, като в §1 от Преходните и заключителните разпоредби се допуска възможността длъжността да се заема и по трудово правоотношение. Следователно при сключването на граждански договор с това лице не е спазен установения в закона ред, т.е задълженията на това лице не са възложени по реда, установен със съответния закон и по този начин това лице остава външно на тази структура.

б) По-различно стои въпросът за длъжностните лица по смисъла на чл. 93, т.1, б. "б" от НК. В търговските дружества и други юридически лица положението на лицето, което извършва работа най-често се урежда с договори, докато в държавните и общински структури това става по-скоро по изключение. Въпросът дали тези лица са длъжностни следва да се решава във всеки конкретен случай на базата на това дали с договора те са били включени в организационната структура на съответното юридическо лице.

Казаното не изчерпва този сериозен проблем, но можем да обобщим, че длъжностното качество да едно лице се поражда от включването му в организационната структура на организацията в която изпълнява задълженията си, а не толкова от вида на акта за

⁵ Стайнов, П. Чиновническо право. Том II. С., Печатница "Гутенберг", 1934г.

назначаване.

2.3. Възлагането може да произтича и директно от разпоредбите на определен закон или по силата на съдебно решение. Такъв е случаят с лицата, които изпълняват функции **по специално пълномощие**. Това, което отличава лицата, изпълняващи функции по специално пълномощие от другите категории длъжностни лица е особения начин, по който те придобиват това качество.⁶

Това са лица, които:

а) не заемат съответната длъжност и не са част от организационната структура на юридическото лице;

б) правомощията им произтичат от акт, който определя и техния обем;

в) правомощията са само за определен период от време. Лицата действат в такова качество само за времето на изпълнение на възложените им функции.

Такава е хипотезата, в която капитанът на кораб в определени случаи може да действа като длъжностно лице по гражданско състояние или лице извършващо дознание. Този статут му е предоставен от закона. Извършените от лицето в това му качество престъпления ще бъдат квалифицирани като престъпления, извършени от длъжностно лице.

Синдикът изпълнява функциите на орган на управление на търговско дружество в несъстоятелност по силата на ТЗ и въз основа на съдебно решение и на това основание е длъжностно лице по смисъла на чл. 93, т.1, б. ”б” от НК. По специално пълномощие ръководна работа извършват лицата в бордовете на дружества с държавно или общинско участие, които защитават интересите на държавата. В Закона за нотариусите и нотариалната дейност изрично са изброени случаите, в които определени лица могат да изпълняват нотариални функции. Това са съдията по вписванията, когато в района няма нотариус; органите на местната администрация, когато в населеното място няма нотариус и районен съд; кметът на населеното място, ако то не е общински център, българските дипломатически и консулски представителства в чужбина. В такива случаи посочените лица изпълняват нотариалните функции по пълномощие, а упълномощаването произтича от закона.⁷

⁶ Мельникова В.Е. Должностные преступления. (Вопросы уголовно-правовой квалификации). М., 1985, с. 36.

⁷ В този смисъл вж. Сталев, Ж. Българско гражданско процесуално право, УИ „Климент Охридски”, С., 1994, с. 755.

III. ДЛЪЖНОСТНО ЛИЦЕ ПО СМИСЪЛА НА ЧЛ. 93, Т. 1, Б. "А"

1. Характер на задълженията на длъжностното лице

1.1. Въпреки, че терминът "държавна служба" е често използван в различни закони, все още няма легална дефиниция на това понятие. В чл.68 от Конституцията терминът "държавна служба" е употребен в един най-общ смисъл, а именно- държавната служба обхваща всяка дейност по осъществяване функциите на държавата.⁸ В наказателноправната литература Н.Ников определя службата като дейност за осъществяване на държавното или обществено управление.⁹

В теорията се очертават два подхода при определяне на кръга от лица, които могат да бъдат причислени към категорията на длъжностните по смисъла на чл. 93, т.1, б. „а" от НК. Според първия подход **всички лица**, които изпълняват служба в държавно учреждение се причисляват към категорията на длъжностните. Някои автори като Волженкин, Здравомыслов и Светлов и считат за длъжностни всички служители в държавния апарат, независимо от вида на задълженията, които изпълняват.¹⁰ В нашата правна доктрина това становище се поддържа от В. Бузов и Н. Василев.¹¹ Според последния всички лица, които са включени в изпълнението на държавни функции са държавни служители и следователно длъжностни лица, независимо от това каква служба изпълняват. Този подход се основава на принципа, че колкото по-широк е кръгът на длъжностните лица, толкова повече усилената наказателна отговорност ще оказва възпитателно въздействие върху по-голям кръг

⁸ Това е доразвито в Решение №5 от 1993 г., в което Конституционният съд приема, че държавната служба в най-общ смисъл е "дейност, която се извършва от името на държавата и за реализиране на правомощията на предвидените в Конституцията нейни органи.

⁹ Ников, Н.К. Ръководство по особената част на българския наказателен закон, т. III, С., Витоша, 1922, с. 383-384.

¹⁰ Волженкин, Б.В. Служебные преступления. Санкт Петербург, 2000, Здравомыслов, Б.В. Должностные преступления. Понятие и квалификация. М., 1975 Светлов, А.Я. Ответственность за должностные преступления. Киев, 1978. Предлага се разширяване на обхвата на понятието длъжностно лице най-вече при престъпления като подкуп и длъжностно присвояване.

¹¹ Стайнов, П. Понятието длъжностно лице по административното право. С., Известия на Института за правни науки, 1960, № 1, Бузов, В. *За някои понятия в Наказателния закон*. Социалистическо право, 1953, №2, Василев, Н. *Длъжностно лице по смисъла на Наказателния кодекс*. Социалистическо право. 1957, № 3.

от хора.¹² Предвид тези схващания в правната литература в по-старата съдебна практика обхвата на понятието длъжностно лице бе значително разширен.

Според втория подход, за да причислим едно лице към категорията на длъжностните, службата, която то изпълнява трябва да е **ръководна**.¹³ Според проф. Д. Михайлов лицата, изпълняващи служба в държавно учреждение и тези на ръководна работа си приличат по един съществен общ признак, а именно „тяхната “служба” или “работа” е ръководна, организираща или насочваща в по-голяма или по-малка степен дейността на съответните държавни органи или обществени организации.”¹⁴

Не можем да се съгласим с това твърдение. Съображенията в тази насока са следните:

а) Това на първо място следва от самия текст на закона. При едно буквално тълкуване на чл. 93, т.1 е видно, че никъде в текста не е употребен терминът „ръководна, организираща или насочваща” по отношение на службата в държавно учреждение. При определянето на кръга от длъжностни лица по б. „б” законодателят изрично е посочил, че вида на работата, която те извършват трябва да е ръководна. По-различно е подходил по б. „а”- използвал е негативен критерий, като е изключил от категорията на длъжностните лицата извършващи дейност само на материално изпълнение”. Това сочи желанието на законодателя да включи в тази категория всички лица на служба в държавно учреждение, освен гореспоменатите. Приемането на подобно становище би означавало, че длъжностните лица на служба в държавно учреждение се отличават от лицата, които изпълняват ръководна работа не по съдържанието и характера на своите функции, а само по сферата, в която ги изпълняват.

Този извод се подкрепя и в съдебната практика. Според Тълкувателно решение 73 от 1974 г. на ОСНК всички служители в държавно учреждение, независимо дали упражняват ръководни,

¹² Бузов, В. цит.съч., с.23.

¹³ Михайлов, Д. Проблеми на наказателното право. Особена част. С., Сиела, 2008, с.224.

Ненов, Ив. Наказателно право. Особена част. т.П. 1959, с.180 Според Ив. Ненов понятието “длъжностно лице” трябва да се ограничи с оглед характера на изпълняваната служба. Според него не всички лица на служба в държавно учреждение са длъжностни лица. Това ще бъдат само тези лица, „които са овластени са да издават правни актове и на които е възложена ръководна, насочваща дейност”.

¹⁴ Подобно е и схващането за понятието „длъжностно лице” в Борзенков, Г.Н., Л.В. Иногамова-Хегай, В.С. Комиссаров, Российское уголовное право, особенная часть т. 2, с. 495.

административно-управленски, финансови, контролни, стопанско-организаторски и други такива функции, са длъжностни лица по смисъла на чл. 93, т. 1, б. „а”. В решението се приема, че изключение правят само служителите, които изпълняват дейност само на материално изпълнение

б) На второ място организиращата и ръководната дейност на администрацията на държавните учреждения трябва да бъде ограничавана от дейността на самите служители в учрежденията. Трябва ясно да се очертае границата между ръководството и службата в едно държавно учреждение.¹⁵ Дейността на едно лице е ръководна, когато има служебно подчинени лица, по отношение на които да упражнява дисциплинарна власт. Да приемем, че длъжностни лица са само тези, които са натоварени с ръководни или организаторски функции, би означавало да изключим от тази категория всички, които нямат служебно подчинени лица. Ако се доведе тази теза докрай, това означава да признаем, че административният ръководител на съда е длъжностно лице, но не можем да не признаем това качество и на съдията от съответния съд.¹⁶

2.2.В правната теория съществуват различни становища относно критериите, посредством които се очертава кръгът от лица, които осъществяват дейност само на материално изпълнение. Според Тълкувателно решение 73 от 1974г. на ОСНК, дейност на материално изпълнение е такава дейност, която не изразява служебни функции, възложени на държавното учреждение по съответния нормативен ред - напр. помощна, техническа, обслужваща работа. Въпреки, че посоченият критерий не оставя място за съмнение, в съдебната практика се срещат редица решения, според които за длъжностни лица се считаха пазачите, чистачите, шофьорите и др.

За първи път в руската правна литература, по-късно и проф. Ненов формулира признака, по който да бъдат разграничени длъжностните лица от широкия кръг служещи. Длъжностни са само тези лица, които „имат право да удостоверят нещо с подписа си”, отличителния критерий е възможността да извършват юридически значими действия. Юридически значими са тези действия, които водят до пораждање, изменение или прекратяване на определени

¹⁵ Произхода на думата администрация е от латински администраре - служа, обслужвам. В чл.2 от ЗДС изрично е уточнено, че държавните служители **подпомагат** органите на държавна власт при осъществяване на техните правомощия.

¹⁶ Административните ръководители е са ангажирани в изготвянето на графици за дежурства, в разпределението на делата и т.н.

правоотношения. проф. Ив. Ненов отбелязва, че не всички държавни служители са длъжностни лица. В последната категория той включва само тези, които са овластени да издават правни актове.

Това становище отразява съвременното схващане за държавна служба. В чл.116 от Конституцията под “държавна служба” в тесен смисъл се разбира само службата на лица, заемащи длъжност в държавната администрация. Именно административната дейност е юридическа дейност – изразява се издаване на правни актове или се извършва чрез действия, пораждащи правни последици.

Ето защо служителите, чиято дейност няма юридически характер и не поражда правни последици не са длъжностни лица. Такава дейност извършват шофьорите, снабдителите, куриерите, телефонистите, портиерите, общите работници, хигиенистите и др. Тяхната дейност е материално техническа.

2. Място на изпълнение на задълженията

2.1. Не толкова безпроблемно е определянето на понятието „държавно учреждение”. В Наказателния кодекс няма дефиниция на понятието държавно учреждение. Срещат се различни становища по въпроса какво включва това понятие - от широкото схващане за учреждението като държавен орган до тясното понятие за същото като низово звено на администрацията.¹⁷ Безспорно обаче се приема, че държавните учреждения са обединени от един общ признак – имат за основен предмет нестопанска дейност, чрез която се задоволяват определени нематериални потребности на гражданите и осъществяват дейността си в интерес на широк кръг лица или общонационален интерес. По този признак държавните учреждения се различават от държавните предприятия. Целта на тяхната дейност не е реализиране на доходи, поради което издръжката им е главно за сметка на държавния бюджет.¹⁸ Ето защо най-общо можем да приемем, че

¹⁷Христофоров, В. Държавните учреждения – правна същност и административно-правен режим, С., Наука и изкуство, 1966 г., с. 9.

¹⁸ В редица законодателства (Великобритания, САЩ и др.) под понятието „публична служба”, което е в основата на понятието за длъжностно лице (public officer) се разбира служба, чието заплащане не е осигурено от частни финансови източници, а е финансирано от държавата – Graham, Zellick Bribery of members of parliament and the Criminal law, Public Law, Spring, 1979, p. 86.

Съгласно чл. 120 от Гражданския кодекс на РФ учрежденията се делят на бюджетни и частни. Бюджетните учреждения се създават от държавата или от органите на публичната власт, които назначават и ръководителя на учреждението и определят особен режим относно имуществото и отчетността. В теорията този вид учреждения се определят като юридически лица на публичното право. Тези учреждения имат различна организационно-правна форма от държавния орган и действат с различни методи вж. Чиркин, В.Е. Цит. съч., с. 247.

държавното учреждение е организация, финансирана от държавния бюджет, чиято дейност няма стопански характер. Предвид това, логично е да потърсим отговор на въпроса кой получава финансиране от бюджета в Закона за устройство на държавния бюджет. По смисъла на §1, т. 1 от същия закон "държавни органи са Народното събрание, Президентът, Министерският съвет, министерствата и другите ведомства, областните администрации, Конституционният съд и други бюджетни организации, определени със закон". В Закона за държавната собственост същите са определени като ведомства.¹⁹ В законодателството откриваме и други определения за юридически лица, финансирани от държавния бюджет: „бюджетно предприятие”,²⁰ „бюджетни организации”,²¹ „организация от публичния сектор”²². Прави впечатление, че в тях се причисляват и стопански субекти - едноличните търговски дружества с държавно участие и държавните предприятия.

Ето защо в административно правната литература се среща схващането, че понятията “учреждение” и “ведомство” са отпаднали от употреба у нас, като следва да се заместят с понятието

¹⁹ Закон за държавната собственост ДВ, бр. 44 от 21.05.1996 г. Ведомства са: Народното събрание, администрацията на Президента, Конституционният съд, Министерският съвет, министерствата и други държавни органи и организации на бюджетна издръжка.

²⁰ Законът за счетоводството определя като бюджетни предприятия всички звена, дейността на които се финансира изцяло или частично с бюджетни средства.

²¹ Постановление №137 на Министерския съвет за заплатите в бюджетните организации администрациите на органите на държавната власт и местната администрация и техните структури и звена, независимо от формата и източника на финансиране; другите държавни и общински организации и звена, които се финансират изцяло или частично от републиканския бюджет или общинските бюджети; специализираните организации и звена, които работят на извънбюджетна сметка, както и фондовете, създадени със закон или друг нормативен акт.

²² Закон за финансово управление и контрол в публичния сектор ДВ, бр. 21 от 10.03.2006 г. се въведе друго понятие - Според чл. 2, ал.2 от закона организации от публичния сектор са: (1)организациите, разпореждащи се със средства от държавния бюджет; (2)организациите, разпореждащи се с извънбюджетни средства, организации, разпореждащи се със средства от общинските бюджети и фондове; (3) организациите, разпореждащи се със самостоятелни или автономни бюджети, включително Националният осигурителен институт и Националната здравноосигурителна каса; (4)организациите, разпореждащи се със средства, гарантирани от Република България; (5)организациите, разпореждащи се със средства по фондове и програми от Европейския съюз; (6)търговските дружества по чл. 61 от Търговския закон и държавните предприятия по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон; (7) други организации, разпореждащи се с публични средства по силата на нормативен акт.

“администрация”.²³ Това становище заслужава сериозно внимание и може да бъде споделено поради следните съображения:

а) Основният признак, който има определящо значение за причисляването на едно лице към длъжностните е възможността да издава правни актове, които пораждат, прекратяват или изменят права и задължения. Административната дейност има юридически характер. Основният белег, характеризиращ администрацията е правото да издава задължителни правни актове. Ето защо лицата на служба в учрежденията от държавната администрация, чиято дейност не е само на материално изпълнение са длъжностни лица по смисъла на чл. 93, т.1, б. „а” от НК.

б) В чл. 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди е предвидено, че държавата и общините отговарят за вредите, причинени на граждани и юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на техни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност.²⁴ Задължително изискване е действието или бездействието да е извършено от длъжностно лице при изпълнение на служебната му дейност, която трябва да има административен характер, да съставлява административна, а не всяка друга дейност.²⁵

Ето защо на първо място сред държавните учреждения следва за поставим всички администрации според Закона за администрацията - Министерския съвет, министерствата, държавните агенции, администрацията на държавните комисии, изпълнителните агенции, областните и общинските администрации и други административни структури, създадени с нормативен акт, които имат функции във връзка с осъществяването на изпълнителната власт.²⁶ Това са държавните органи, посочените в §1, т. 1 от Закона за устройството на държавния бюджет като учреждения, а в Закона за държавната собственост като ведомства.

На следващо място тук се включват и администрациите към органите на местното самоуправление, които също изпълняват административна дейност²⁷, но само на територията на съответната

²³ Къндева, Ем. Публична администрация, стр. 118.

²⁴ Закон за отговорността на държавата и общините за вреди, ДВ, бр.60 от 1988 г., изм. ДВ, бр.38 от 2012 г.

²⁵ В този смисъл р.13868-2010-III о. на ВАС.

²⁶ Закон за администрацията, ДВ, бр. 130 от 1998 г., изм. бр. 82 от 2012 г.

²⁷ В Закона за отговорността на държавата и общините за вреди е предвидено, че както държавата, така и общините отговарят за вредите, причинени на граждани и юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на техни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност.

община и по въпроси от местно значение. Нещо повече – държавата е възложила изпълнението на част от функциите си в определени области на общините - например образованието²⁸ и здравеопазването.²⁹ Това, че местната администрация осъществява правомощията си в определени териториални граници, не променя характера ѝ на орган на държавната администрация. В редица нормативни актове служителите в местната администрация са приравнени към служителите в държавната администрация. В чл. 3 от Закона за администрацията е посочено, че той се прилага, доколкото не е установено друго в специални закони, и за администрацията на другите органи на държавна власт, предвидени в Конституцията, и за органите на местното самоуправление. Това ни дава основание да направим извода, че държавна служба се изпълнява и в органите на местното самоуправление.

Ето защо можем да обобщим, че длъжностни лица по смисъла на чл. 93, т.1, б. „а” от НК са служителите в администрацията, подпомагаща дейността на органите на изпълнителната, съдебната и законодателната власт, както и в администрацията на органите на местно самоуправление

2.2. Не всички задачи на държавата обаче се осъществяват чрез т.нар. *impregium*. Съществуват структури, които изпълняват обществени задачи, без това непременно да налага да разполагат с властнически правомощия. Това са т.нар. в теорията социално-културни учреждения - училища, висши учебни заведения, Българската академия на науките, други научно-изследователски институти; библиотеки, театри, музеи и др., здравни учреждения като болници, диспансери, центрове със специален статут и др.

Въпреки, че не са част от държавния апарат, се забелязват някои сходства с учрежденията от държавната администрация:

а) дейността, която осъществяват няма стопански характер и е в обществен интерес;

²⁸ Според чл. 10 от Закона за народната просвета ДВ, бр. 86 от 1991 изм., бр. 74 от 2009 г. държавни са детските градини, училищата и обслужващите звена, които са с национално значение и се финансират от държавния бюджет чрез Министерството на образованието, младежта и науката или чрез други министерства и ведомства, а общински са детските градини, училищата и обслужващите звена, които се финансират от общинските бюджети. Общините осигуряват и контролират училищното столово хранене, спортна база, както и безплатен транспорт, стипендии и специални помощи на ученици.

²⁹ Лечебните заведения за извънболнична и болнична помощ се създават от държавата, от общините и от други юридически и физически лица.

б) Те се създават и функционират въз основа на актове, приети от съответни държавни органи;

в) В уставите на някои от тях е посочено, че осъществяват държавната политика в определена област;

г) Някои от тях могат да извършват административни услуги по смисъла на §1 от Допълнителните разпоредби на Закона за администрацията;

По други признаци се отличават от учрежденията в държавната администрация. Въпреки, че дейността им е с публичен характер, те не са част от държавния апарат. Дейността им се регулира от специални функционални закони – Закона за висшето образование, Закона за Българската академия на науките, Закона за обществените библиотеки, наименованията и структурата им са различни от възприетите в Закона за администрацията.

Способите, които използва всяка една от посочете организации се различават по характер. Административната дейност има юридически характер, а основният белег, характеризиращ администрацията, е притежаването на властнически правомощия – правото да издава задължителни правни актове. В държавното учреждение обаче не се извършва подобна дейност – основната му дейност е социално-културна. Очевидно е, че социално-културните учреждения не попадат в една категория с учрежденията от държавната или общинската администрация. Не можем да пренебрегнем обаче един съществен белег, характеризиращ тяхната дейност – обществения интерес. Ето защо длъжностни лица ще бъдат само онези служители, които подобно на служителите от администрацията имат право да издават актове с правно значение – заповеди, разрешения, удостоверения. За разлика от актовете на администрацията обаче, техните актове имат задължителен характер само за персонала на съответната организация и за лицата, които ползват услугите и. Такива са ръководителите и някои от оперативните служители – напр. директорът на един театър или библиотека е длъжностно лице, но актьорите и библиотекарите нямат това качество.

В тази връзка е много важно да се отграничи служебната от чисто професионалната дейност на едно лице. Дейността по служба следва да се разграничи от професионалната дейност. В границите на своите правомощия едно длъжностно лице може да извършва не само служебна, но и професионална дейност.³⁰ Това често поражда трудности при разграничаването на двата вида дейности – например

³⁰ Владимирова, Р. Подкупът според българското наказателно право, с.64-65

при учителите и преподавателите във висши училища. Някои автори считат, че преподавателят е длъжностно лице само когато изпълнява ръководна длъжност- директор, ректор, декан, ръководител на катедра.³¹ Други автори застъпват противоположното становище. Те твърдят, че преподавателите са длъжностни лица, тъй като наред с професионалните си задължения изпълняват и организационно-разпоредителни функции, а понякога е много трудно чисто професионалните и длъжностните функции да бъдат разграничени.³² Според тях организационните и разпоредителни функции от една страна и професионалните функции от друга са взаимно свързани. По тази причина те причисляват към длъжностните и лицата, чиито функции не са ръководни.

В нашата наказателноправна литература дискусиата по този въпрос е изнесена на друга плоскост. Според Д. Михайлов „преподавателят или учителят изпълняват съществена, важна организационно-възпитателна и културно-ръководна дейност и на това основание те трябва да се считат за длъжностни лица”.³³ В подкрепа на това твърдение, авторът посочва, че „преподавателят изпълнява една съществена функция – образованието, т.е обучението, възпитанието и подготовката на кадри. Тази дейност е с важно социално значение, а преподавателят се ползва с висок авторитет и уважение в обществото.” Според М. Казанджиева учителите в държавните и общински училища изпълняват държавна служба, тъй като чрез тях държавата осъществява функциите си да осигури основно и средно образование на своите граждани.³⁴

Отличителният признак на длъжностните лица по б. „а” свързан на първо с мястото, където изпълняват задълженията си (държавно учреждение) и на второ с възможността да извършават правни действия – т.е. действия, с които се пораждат, изменят или прекратяват определени правоотношения.

Конкретните задължения, възложени на преподавателите

³¹ Светлов, А.Я. Ответственность за должностные преступления, Киев, 1978, Здравомыслов. Б.В. Должностные преступления. Понятие и квалификация. М., 1975, с.36.

³² Волженкин, Б. В. Ответственность за взяточничество: Социально-правовые и криминологические проблемы, А., 1988 г., Прапестис Й.Й. Понятие объекта и субъекта должностных преступлений. Вестник Московского университета. Серия 11. Право.1981, №5, с.81.

³³ Михайлов, Д. Проблеми на наказателното право, с. 235.

³⁴ Вж. Казанджиева, М. Понятията “държавна служба”, “длъжност в държавната администрация” и “задължения по служебното правоотношение” в новото административно законодателство. Съвременен право, 2007, №1.

произтичат от длъжностната характеристика. Дейността им през различните етапи от обучението на студентите има различен характер. В задълженията им се включват провеждане на лекции или семинарни занятия, извършване на научноизследователска работа, провеждане на текущо и крайно оценяване. Нито един от етапите от обучението на студентите не е свързан с издаване на правни актове или извършване на юридически действия, т.е. с пораждаване, изменение или прекратяване на правоотношения. Срещат се мнения провеждането на изпити и поставянето на оценки поражда права и задължения, считам обаче, че това е неотменна част от професионалните задължения на преподавателя е както текущият контрол, така и крайното годишно оценяване на студентите. Във всеки от гореизброените случаи преподавателят изпълнява трудовите си функции, предвидени в длъжностната характеристика.

До пораждаване, изменение или прекратяване на правни отношения водят само решенията за допускане до изпит, прехвърляне в друга специалност или друго висше учебно заведение, отстраняване за определен период от време и т.н. Те обаче не се вземат от преподавателя, а от декана на факултета или от ректора на университета. Следователно дори и в тези случаи преподавателите във висшите учебни заведения не действат като длъжностни лица.³⁵

Подобно е и положението с учителите, при които също трябва да се отграничи служебната от професионалната дейност. Този извод се подкрепя и в съдебната практика. Служебна, а не професионална е дейността на учителя, когато „...е дал възможност на 53 лица да получат свидетелства за завършено основно образование като частни ученици, без да се явяват на изпит, за което е получил като дар определена сума”.³⁶ Само при изпълнение на тези функции дейността на учителите има може да има правни последици и са длъжностни лица. По време на учебния процес по овладяване на знанията обаче учителите не действат като такива.

Различно е положението на преподавателите и други лица, които участват като членове на държавни изпитни комисии. На тях е

³⁵ Тук можем само да добавим че частните висши и средни училища не са държавни учреждения и дори само на това основание преподавателите в тях не биха могли да бъдат причислени към длъжностните лица по смисъла на чл. 93, т.1, б. “а” от НК. В тази хипотеза лица, които извършват една и съща по естеството си дейност – преподавателска в държавни и частни училища се оказват в различно правно положение. Подобно несъответствие откриваме и при лекарите в държавни и частни болници, държавните и частните съдебни изпълнители и т.н.

³⁶ р.153-86-II н.о.

възложено от страна на държавата правото да вземат решение за придобиването на професионална квалификация. Решението на държавната изпитна комисия е необходима предпоставка за издаването на диплома за завършено висше образование. Задължителен реквизит на дипломата е номерът и датата на протокола на изпитната комисия, взела решение за признаване на завършена степен на образование. В тези случаи лицето, което е член на държавната изпитна комисия е длъжностно лице, тъй като действията му пораждаат правни последици. То изпълнява задълженията си временно, на основание заповедта за назначение от ръководителя на съответното учебно заведение.

Това показва много ясно нуждите от осъвременяване на законовата дефиниция за длъжностно лице с оглед за преодоляване на тези недостатъци в законодателната уредба, можем да очертаем следните предложения:

На първо място в текста на чл. 93, т. 1, б. „а” от НК с терминът „учреждение” следва да бъде заменен с термина „администрация” и към длъжностните лица изрично да бъдат причислени и тези, които изпълняват служба в администрациите на органите за местно самоуправление. Считаю, че това уточнение не е излишно, поради наличието на редица случаи на взаимно изключващи се съдебни решения, по принципно идентични въпроси.

На второ място към категорията на длъжностните лица от администрацията следва да се причислят и тези от т.нар социално-културни учреждения, които да бъдат причислени към публичните организации, наред с обществените организации по смисъла на чл. 93, т.1, б. ”б” от НК.

IV. ДЛЪЖНОСТНО ЛИЦЕ ПО СМИСЪЛА НА ЧЛ. 93, Т. 1, Б. ”Б”

1. Характер на възложените задължения

1.1. Ръководна работа

В наказателноправната литература е утвърдено становището, че ръководна е „всяка работа, която притежава елементи на стопанско-организаторска или оперативно-разпоредителна функция, работата на тези, които насочват дейността на други и с оглед на това могат да правят задължителни за тях разпореждания т.е. всяка работа, която не е работа на материално-техническо изпълнение”.³⁷ Според Д.

³⁷ Ненов, Ив. Наказателно право, ос.ч., т. II, с. 182.

Михайлов³⁸ „ръководната работа се изразява в стопанско-разпоредителна, организационно-ръководна или организационно-възпитателна дейност или в непосредствено съдействие за нейното реализиране.” Това становище се поддържа и в съдебната практика. В Постановленията на Пленума и Тълкувателните решения на ОСНК на Върховния съд като ръководна се определя тази работа, която се изразява в стопанско-разпоредителна, организационно-ръководна или организационно възпитателна дейност”.³⁹ Интересен е погледът към тази формулировка от днешна гледна точка, с оглед на мястото в което лицето извършва възложените му задачи.

Ръководна е работата на тези лица, които насочват дейността на другите и с оглед на това могат да се породят права и задължения за съответното предприятие, организация или кооперация. Без съмнение такъв характер има дейността на лицата, които представляват едно предприятие или търговско дружество или изпълняват функции, свързани с управление на хора или имущество. Най-общо това са тези, които имат служебно подчинени лица, чиято дейност ръководят, организират и направляват. Във връзка с изпълнението на техните задължения възникват, изменят се или се прекратяват правоотношения. (например сключване на договори, обявяване на процедури за възлаганена обществени поръчки).

Ръководната работа не се отнася само за най-отговорните ръководни постове в едно предприятие. В Решение №677 от 1955 г. Върховният съд приема, че “за да се счете ръководна работата на едно лице, не е нужно то да ръководи цял отрасъл или предприятие. Достатъчно е работата да е стопанско-ръководна в една част, поделение, служба или смяна”.⁴⁰ Ръководна е и работата на ръководители на отдели, началници, заместниците им и др. Техните задължения включват организация и планиране на работния процес, подбор и разпределение на кадри, приемане и уволнение от работа, контрол и проверка на изпълнението на работата и т.н. действия по даване на стимули или налагане на дисциплинарни наказания, работата по поддържане на трудовата дисциплина и правилата за охрана безопасността на труда и т.н.. Последните осъществяват

³⁸ Михайлов, Д. Цит.съч., с.92-93.

³⁹ ТР 73-1974 ОСНК, Пост. 3-1970 ПЛ.ВС.

⁴⁰ Вж. р. 677-55-II н.о., в този смисъл са и други решения на Върховния съд р. 525-75-I н.о.; р. 106-79-II н.о.; р. 741-70-I н.о.; р. 554-1995-II н.о.; р. 159-74-III н.о.

контрол по изпълнението на наредби или инструкции по безопасност при работа.⁴¹

В други решения се обръща внимание, че “ръководна е работата не само на висшестоящите ръководители и заместниците в едно държавно предприятие, но и работата на онези служители, които извършват подготвителна работа, от която зависи непосредственото вземане на решението или обезпечението на нейното изпълнение. В такива случаи е важно да се отграничи ръководната работа, свързана с изпълнението на организационно-разпоредителна дейност от дейността на лицата по изпълнение на чисто професионалните им функции, при които те не действат като длъжностни лица.

Много често длъжностните лица съвместяват ръководни функции и такива по пазене и управление на имущество.⁴² Според съдебната практика връчването и поверяването на имуществото на лицата на ръководна работа става по силата на избирането или назначаването им на съответната длъжност. Не е необходимо връчването да е станало с формален писмен акт, а е достатъчно длъжностното лице да е встъпило в изпълнение на функциите си по пазене или управление на имуществото. Ето защо се приема, че длъжностните лица на ръководна работа се разпореждат с повереното им имущество с правни, а не с фактически действия.

1.2. Работа, свързана с пазене или управление на чуждо имущество

В наказателноправната теория към лицата, които извършват работа, свързана с пазене или управление на чуждо имущество, се причисляват тези, които заемат отчетнически или материалноотговорни длъжности. Приема се, че длъжностни са всички лица, които се разпореждат с материални ценности или извършват контрол върху тяхното разходване, независимо от заеманото от тях положение в служебната йерархия.

В правната литература се приема, че под "пазене" се разбира

⁴¹ Наредба № 13 от 30.12.2005 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в железопътния транспорт, Издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на транспорта, ДВ, бр. 12 от 7.02.2006 г., в сила от 8.08.2006 г.

⁴² Например синдика на обявеното в несъстоятелност дружество, тъй като събира вземанията на дружеството, внася сумите в банковата му сметка, грижи се за увеличаване масата на несъстоятелността. След като основната функция на синдика е да запази и увеличи имуществото на дружеството, можем да приемем, че работата му освен ръководна е и свързана с пазене и управление на чуждо имущество.

само държането на вещта, упражняването на фактическа власт върху вещь, която едно лице държи не като своя, а като чужда.⁴³ В по-старата съдебна практика на това основание към тази категория длъжностни лица се причисляваха: пазачите, относно действия или посегателства спрямо поверения им за охраняване обект;⁴⁴ сервитърите, когато инкасираат стойността на сервираната храна и напитки; шофьорите в държавните учреждения, предприятия, кооперации или други обществени организации, когато им се възлагат задължения, свързани с повереното им имущество и които не са пряко свързани с дейността по управлението на МПС, която се счита за дейност само на материално изпълнение; лицата, лишени от свобода в случаите, когато им е поверено за пазене или управление чуждо имущество.⁴⁵

В изясняване на този въпрос ключово е становището на Върховния съд в Тълкувателно решение №73 от 1974 г. на ОСНК, според което „пазенето на обществено имущество се явява съдържание на задължението на длъжностното лице, същност на възложената му работа”.⁴⁶ Видът и обемът на правомощията на лицето най-често са определени в длъжностната характеристика или Въртешен правилник за трудовия ред.

2. Място на изпълнение на възложените задължения

2.1. Държавно предприятие

2.1.1. Наказателния кодекс не дава дефиниция за държавно предприятие, а има предвид тези стопански субекти, чието положение е уредено Дял втори, глава Девета от Търговския закон, озаглавена търговец-публично предприятие. Следователно по смисъла на чл. 93, т.1, б.”б” държавните предприятия са тези по чл. 62, ал. 1 и 2 от ТЗ (създадени като търговски дружества) и по чл. 62, ал. 3, които се

⁴³ Василев, Н. Длъжностното лице по НК. Социалистическо право, 1957, №3.

⁴⁴ Според И. Ненов пазачите не са длъжностни лица. Според него „нямат владението на вещите лицата, натоварени да пазят складове или други затворени помещения, както и обекти, които не са им предоставени конкретно и за които те не дължат конкретно отчитане”. Цит. съч. с.157.

⁴⁵ В този смисъл са П-3-1970 г. Пл. ВС; ТР-73-1974 ОСНК; ТР-3 -1977 г. ОСНК; р.531-1993-I н.о.; р.632-1986-II н.о.; р. 163-1986-III н.о.; р.44-1984-I н.о.; р.432-1980-I н.о.; р.109-1991-I н.о.; р.30-1989-I н.о.; р.182—1984-I н.о.; р.226-1980-II н.о.; р.254.1980-I н.о.

⁴⁶ В същото решение Органите на особената милиция и пазачите в държавно предприятие, в кооперация или обществена организация имат задължение да охраняват общественото имущество. Затова те са длъжностни лица по смисъла на б. "б" от чл. 93, т. 1 НК, докато портиерът при тях, на когото е възложено да стои на портала, да проверява и следи за правилното изнасяне на продукцията, не е длъжностно лице.

създават само със специален закон и изпълняват и важни задачи, поставени от държавата. Като търговец-публично предприятие в Търговския закон са определени както държавните, така и общинските търговски дружества ето защо считам, че длъжностно лице е и това, което изпълнява ръководна работа в общинско предприятие. Съображенията в тази насока са следните.

На първо място тези предприятия се определят като публични, тъй като стопанисват държавно и общинско имущество - публична собственост. Според проф. В. Таджер публична е собствеността, когато носителят и има държавновластнически правомощия - империум.⁴⁷ Това становище се поддържа и в практиката на Конституционния съд.⁴⁸ В мотивите си съдът посочва, че „публична собственост имат само субекти, които упражняват властнически правомощия. Такива субекти са държавата и общините. Властническите правомощия на държавните органи са по-широки по обseg от тези на общинските, но собствеността на държавата и общините служи на обществени интереси.” Освен това в текста на чл. 93, т. 4 от НК е казано че „обществени са имуществата на държавата, на общините, на кооперациите, на обществените организации и на другите юридически лица, в които те участват”. Причисляването на имуществото на общините към обществените имущества наред с имуществата на държавата, макар и в един доста по-късен момент, показва виждането на законодателя че обществено е имуществото, което се управлява в публичен интерес.⁴⁹ Действително общината използва собствеността си в полза на определена териториална общност, докато държавните имоти се стопанисват и управляват в интерес на гражданите и цялото общество, но от гледна точка на наказателното право е важно собствеността да се управлява в публичен, а не в частен интерес, независимо дали става въпрос за обществото като цяло или за определена териториална общност. Поради това, по мое мнение длъжностно лице е това, което изпълнява ръководна работа както в държавно, така и в общинско предприятие.

Тъй като разширителното тълкуване в наказателното право е недопустимо е редно този въпрос да бъде решен от законодателя. Това може да бъде направено като държавните и общински предприятия бъдат обединени под едно общо наименование, използвано в Търговския закон – публични предприятия или

⁴⁷ Таджер, В. Съвременни частноправни проблеми. С., Софи-Р, 1995 г.

⁴⁸ РКС №5 от 06.04.1993 г. по к.д. №6 от 1993 г., ДВ, бр.31 от 1993 г.

⁴⁹ Думите „на общините” са добавени през 2000 г. със ЗИДНК, ДВ, бр. 51 от 2000 г.

предприятия-публични търговци.⁵⁰ Като допълнителен аргумент ще посоча, че изразът „публично предприятие” се употребява както в други закони⁵¹, така и в редица директиви на Европейския съюз.⁵²

2.1.2. Без съмнение в теорията и съдебната практика дейността на търговските дружества и други юридически лица, основана на частната собственост, е извън обхвата на чл. 282 от НК. Не е така безспорен въпросът за отговорността на длъжностните лица, които извършват ръководна работа или работа, свързана с пазене или управление в държавните предприятия. В правната литература би изказано становището, че „престъпление по служба не може да бъде извършено в което и да е търговско дружество, дори и да е основано на собственост на държавата или общините”.⁵³

⁵⁰ В Закона за финансово управление и контрол в публичния сектор законодателят причислява търговските дружества по чл. 61 от ТЗ и държавните предприятия по чл. 62, ал. 3 от ТЗ към организациите от публичния сектор.

⁵¹ Според §2 от Закона за обществените поръчки "публично предприятие" е търговец по смисъла на Търговския закон, върху което органи, ръководещи възложители по чл. 7, ал. 1, т. 1, или публичноправни организации могат да упражняват доминиращо влияние.

⁵² В т. 8.4. от Комюнике на Европейската комисия до страните-членки на Европейския съюз за прилагане на чл. 92 и чл. 93 на ДЕИО и на чл. 5 от Директива 80/723/ЕИО на ЕК по отношение на публичните предприятия в производствения сектор (93/С 307/03) е дефинирано понятието "публично предприятие" и то означава всяко предприятие, по отношение на което публичните власти упражняват директно или индиректно доминиращо влияние, т.е. държат значителна част от записания капитал на предприятието, контролират мнозинството от гласовете или могат да назначават повече от половината от членовете на неговото контролно тяло. Комюнике на Европейската комисия до страните – членки на ЕС (93/С/ 307/03) Официален вестник на ЕК № С 307/3 (Commission communication to the Member States OJ С 307, 13.11.1993, р. 3). В Директива на Комисията 2000/52/ЕС от 26 юли 2000 за изменение на Директива 80/723/ЕИО относно прозрачността на финансовите отношения между държавите-членки и публичните предприятия е дефинирано понятието "публични предприятия" и то означава: всяко предприятие, върху което органите на централната или местна власт могат да упражняват пряко или косвено доминиращо влияние по силата на своята собственост върху него, на своето финансово участие в него или по силата на приложимия закон. Доминиращо влияние от страна на органите на централната и местна власт се предполага, когато тези органи, пряко или косвено: 1. притежават по-голямата част от записания капитал на предприятието; или 2. контролират мнозинството от акциите с право на глас; или 3. могат да определят повече от половината от членовете на управителните или контролни органи на предприятието.

⁵³ Гунева, М. Някои размисли относно приложението на чл. 282, Адвокатски преглед, 2002, № 7; Велчев, Б. За приложното поле на чл. 282 от НК. Съвременно право, 2004, № 6. р.235 -2003-III н. о.; р.297-2005-I н. о.; р.367-2006-I н. о.; р.499-2005-II н. о.; р.230-2007 -II н. о.; р.301-2003-I н.о.; р.60-2003-III н.о.; р. 461- 2004-III н.о.; р. 297-2005-I н.о.

Считам, че това становище е обосновано предвид следните съображения:

а) Собствеността, на която се основава дейността на едно търговското дружество не може да бъде решаващият критерий за разграничаването на престъпленията по служба, тъй като при осъществяването на стопанска дейност държавата и общините участват като равнопоставени субекти в гражданския оборот, а според чл.19, ал. 2 от Конституцията държавата създава и гарантира на всички граждани и юридически лица еднакви правни условия за стопанска дейност. Включването на уредбата за държавните и общински предприятия в Търговския закон е именно израз на желанието на законодателя да ги постави в еднакви условия с останалите стопански субекти.⁵⁴ С оглед на тази равнопоставеност е редно те да бъдат в защитени в еднаква степен от наказателното право.

б) Дейността на лицата на работа в държавно предприятие е отделна от тази на държавните органи, които управляват публичната собственост - държавна или общинска. При управлението на държавното предприятие ръководните органи не действат като органи на държавна власт, те не упражняват държавни функции и нямат властнически правомощия. Напротив, те разполагат със същите правомощия и при тяхното изпълнение действат като органите на всяко едно юридическо лице, създадено да извършва стопанска дейност. Актовете, които издават по нищо не се различават от акта, който би приел едноличен собственик на капитала в еднолично акционерно дружество.

в) След образуването на търговско дружество с държавно участие възниква нов субект, различен от държавата. Собственик на придобитото имущество става самото търговско дружество. Според В. Таджер в тези случаи държавата, съответно общината, става собственик само на акциите или дяловете в дружеството.

От това следва извода, че деянията на лицата, които извършват ръководна работа или работа, свързана с пазене или управление на чуждо имущество в държавни предприятия и в търговски дружества, независимо от формата на собственост, не могат да се квалифицират като престъпления по служба.

2.1.3. Тук следва да се мисли само върху един вариант, а именно особеното положение на държавните предприятия, по чл. 62, ал. 3 от ТЗ.

⁵⁴ Таджер, В. Съвременни частноправни проблеми., Държавна служба ли е участието в органи на държавни и общински предприятия, фирми и търговски дружества с държавно и общинско имущество?, С., Софи-Р, 1993 г., с. 147.

а) Държавните предприятия по смисъла на чл. 62, ал. 3 от ТЗ се образуват само със специален закон – напр. с чл. 37 от ЗИНЗС⁵⁵ се създава държавно предприятие "Фонд затворно дело" за управление на дейностите, свързани с подобряване на условията за изпълнение на наказанието лишаване от свобода и повишаване обхвата на трудовата заетост на лишените от свобода.⁵⁶ Съгласно чл. 115л. от Закона за морските пространства, вътрешни водни пътища и пристанищата на Република България⁵⁷ се образува държавно предприятие "Пристанищна инфраструктура", със Закона за гражданското въздухоплаване се преобразува юридическото лице "Ръководство на въздушното движение" в държавно предприятие "Ръководство на въздушното движение", ДП Радиоактивни отпадъци се създава със Закона за безопасно използване на ядрената енергия с цел управление на радиоактивните отпадъци извън обектите, в които те се генерират. Държавни предприятия по смисъла на чл. 62, ал. 3 от ТЗ са още "Строителство и възстановяване", "Транспортно строителство и възстановяване" и "Съобщително строителство и възстановяване"⁵⁸, Български спортен тотализатор⁵⁹, Държавна парично-предметна лотария, Държавни дивечовъдни станции⁶⁰, ДП „Кабиюк”.⁶¹

б) Повечето от тези държавни предприятия нямат за цел само извършването на търговска дейност, а изпълняват и важни задачи, поставени от държавата. Например ДП „Фонд Затворно дело” дава възможност за увеличаване на заетостта и нивото на ресоциализация, включваща професионално-техническата подготовка на лишените от свобода, ДП „Пристанищна инфраструктура” поддържа и съхранява регистър с данни за пристанищната инфраструктура, ДП „Ръководство въздушно движение” изпълнява държавни функции по управление на въздушното движение и извършване на аеронавигационни услуги и т.н

в) Те не притежават право на собственост върху имуществото, което им е предоставено - те само го стопанисват. Имуществото на

⁵⁵ Закон за изпълнение на наказанията и задържането под стража ДВ, бр. 25 от 2009г.

⁵⁶ с чл. 9, ал. 1 от Закона за железопътния транспорт се образува Национална компания „Железопътна инфраструктура” със статут на държавно предприятие по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон.

⁵⁷ Закон за морските пространства ДВ, бр. 104 от 2005 г.

⁵⁸ Закон за преобразуване на строителните войски, войските на Министерството на транспорта и войските на Комитета по пощи и далекосъобщения в държавни.

⁵⁹ Устройствен правилник на Българският спортен тотализатор, ДВ, бр. 65 от 2000 г., Българският спортен тотализатор е държавно предприятие по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон към Министерството на физическото възпитание и спорта.

⁶⁰ Закон за горите ДВ, бр. 19 от 2011 г.

⁶¹ Правилник за устройството и дейността на държавно предприятие „Кабиюк” ДВ, бр. 78 от 2004 г.;

държавните предприятия е собственост на държавата – публична или частна държавна собственост. Държавните предприятия по чл. 62, ал. 3 от ТЗ не са подложени на общия режим на търговските дружества по ТЗ. Правилата за управление на държавните предприятия най-често са определени в нормативния акт, с който са създадени.

г) В закона са предвидени определени привилегии – съгласно чл. 612 от ТЗ, не се открива производство по несъстоятелност за търговец-публично предприятие, което упражнява държавен монопол, или търговец-публично предприятие, създадено с особен закон. Това особено положение се дължи на факта, че извършването на монополна дейност е позволено единствено за държавата или лицата, с които тя си служи - еднолични търговски дружества с държавно участие и държавни предприятия - публични търговци, непреобразувани в еднолични търговски дружества.⁶² В съдебната практика дори се срещат решения, в които тези предприятия се приравняват на държавни учреждения по смисъла на ГПК.⁶³

От казаното до тук се налага извода, че държавните предприятия по чл. 62, ал. 3 от ТЗ се създават и функционират при различен режим и са натоварени с изпълнението на публични функции. Това е и основанието те да бъдат причислени към публичните органи в Анекс III на Директива 2004/18/ЕИО.⁶⁴

2.2. Обществени организации

2.1.1. Преди 1989 г. ролята на сдруженията на гражданите при осъществяването на държавни функции беше много по-голяма от тази, която имат днес.⁶⁵ В периода от 1947 до 1989 г. обществените организации в България бяха натоварени с изпълнението на редица държавни функции. С оглед на това обществените организации по

⁶² Русчев, Ив. Дейности, за които със закон е установен монопол на държавата и даване на разрешение за извършването им. Правна мисъл, 1998, №3.

⁶³ Определение № 413 от 21.05.2003 г. по ч. гр. д. № 262/2003 г., V г. о. на ВКС.

⁶⁴ Директива 2004/18/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 година относно координирането на процедурите за възлагане на обществени поръчки за строителство, услуги и доставки, ОВ L 134, 30.4.2004г.

⁶⁵ Конституцията от 1971 г. предвиждаше обществените организации да съдействат на държавните органи за осъществяване на техните задачи. В чл. 22, ал. 2, чл. 23 и чл. 52 се декларира държавното ръководство на общественое-икономическото развие и на обществените живот в страната се опира и на обществените организации, кооперациите, трудовокооперативните земеделски стопанства и други сдружения на гражданите. Съгласно чл. 10, ал. 2 и 3 от Конституцията, обществените организации все повече съдействат на държавните органи за осъществяване на техните задачи и изпълняват и предоставените им с тяхно съгласие държавни дейности.

смисъла на чл. 93, т.1, б.”б” бяха тези, на които е възложено да осъществяват функции, изпълнявани от органи на държавата. Като пример за такива организации можем да посочим доброволните отряди⁶⁶ и другарските съдилища.⁶⁷ Други доброволни обединения, образувани със закон и финансирани от държавата бяха Съюзът на слепите, Съюзът на глухите, различните творчески съюзи – Съюз на писателите, Съюз на художниците, на журналистите и т.н. Тези организации имаха не само организационни функции, но и право да разпределят материални блага – право на пенсии, отпуски и др.⁶⁸ По този начин обществените организации бяха структури, поели част от дейността по разработването и реализирането на държавни програми в различни области – здравеопазване, култура, изкуство, образование. Именно на това основание в Наказателния кодекс се предвиждаше еднаква защита на лицата, включени в структурата на държавните органи и обществените организации, а лицата изпълняващи ръководна работа или работа, свързана с пазене или управление на обществено имущество в обществена организация бяха причислени към категорията на длъжностните.⁶⁹

Ако по-рано държавата определяше като необходимост участието на колкото може повече лица в управлението, то в съвременното законодателство това не е така. Конституцията от 1991 г. не предвижда възможност определени държавни функции да бъдат прехвърляни върху организации на граждани. Ето защо в наказателноправната доктрина Д.Михайлов застъпи тезата, че в съвременните условия „обществените организации и различните

⁶⁶ Според чл. 1 от Указ 1104 (отм. ДВ, бр. 105, 1991 г.) “Доброволните отряди съдействат на държавните органи за охрана на обществения ред, сигурността на страната и държавната граница, за защита на правата и законните интереси на гражданите и опазване на социалистическата и личната собственост, в борбата с престъпленията и другите правонарушения и противообществените прояви, за осигуряване на безопасност в движението по пътищата, за опазване на природната среда”. С указа бе създадена възможност за прехвърляне на редица функции на държавните органи по осигуряване на обществения ред към обществените организации на трудещите се. Те осъществяваха функции, които спадат към предоставената със закон дейност на органите на народната милиция и народните съвети

⁶⁷ По силата на Закона за другарските съдилища работата им се състоеше в предотвратяване на престъпленията, нарушенията и други противообществени прояви, като налагат мерки за обществено въздействие.

⁶⁸ Все още действат творческите фондове създадени със Закона за творческите фондове, чиято цел е да съдействат за всестранно развитие на творческата дейност и осъществяването на политиката в областта на културата, изкуството и науката в Народна република България, Закон за творческите фондове ДВ, бр. 27 от 1973 г.

⁶⁹ Решение № 328 от 4.08.1986 г. по н. д. № 331/1986 г., II н. о.

частни формирания и религиозни общности могат само да оказват съдействие на държавни органи, но не и да осъществяват самостоятелно определени държавни функции”. Поради това според него подобни организации не следва да се ползват от наказателноправната защита, предвидена за държавните органи, а изразът „обществени организации” в наименованието на глава VIII от Особената част на НК трябва да бъде заличен.⁷⁰

Това твърдение не е лишено от основание. Действително много малко на брой организации биха могли отговорят на подобен критерий. През последните години обществените отношения в тази област претърпяха сериозни промени, особено след приемането на Република България за член на Европейския съюз.

Действително Конституцията от 1991г. не предвижда възможност определени функции на държавата да бъдат прехвърляни върху други организации, но в практиката на Конституционния съд се приема, че възлагането на държавни функции върху сдруженията на граждани е възможно, като това трябва да става само със закон и при стриктно спазване на принципа на доброволност.⁷¹ Според съда единствено Народното събрание може да направи преценка допустимо и обществено оправдано ли е такова възлагане и само на законово ниво трябва да се регулират точно и ясно характерът и обемът на възлаганите функции, както и изискванията към сдруженията, на които те ще се възлагат.

Пример за подобно възлагане намираме в чл. 4, ал.2 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, в който е предвидено, че „контролът при изпълнение на наказанията се осъществява от държавни органи, организации и **юридически лица с нестопанска цел, регистрирани в обществена полза**”.⁷² Безспорно дейността по изпълнение на наказанията е държавна дейност. На това основание можем да приемем, че организациите и юридическите лица

⁷⁰ вж. Михайлов, Д. Нови положения в особената част на Наказателния кодекс, с. 340.

⁷¹ Решение 10 от 06.10.1994 г. по к.д. № 4 от 1994 г. на Конституционния съд на Република България. Според съда „Възлагането на държавни функции върху сдруженията на граждани може да става само със закон, при стриктно спазване на принципа на доброволност, т.е. да е налице решение от върховния представителен орган на сдружението за поемане на възлаганите държавни функции. Видно от текста на решението, съдът има предвид гражданско сдружение, т.е. сдружение на частното право по смисъла на чл. 44, ал. 1 от Конституцията. Именно с оглед на това качество на сдружението в решението се изтъква, че ако на такова сдружение биха били възложени държавни функции, това би могло да стане само със съгласие на сдружението.

⁷² Закон за изпълнение на наказанията и задържането под стража, ДВ. бр.25 от 2009г.

с нестопанска цел, регистрирани в обществена полза, които осъществяват контрол при изпълнение на наказанията са обществени организации по смисъла на чл. 93, т.1, б. ”б” от НК.

В правната литература се срещат и други становища според които обществени организации са юридическите лица с нестопанска цел.⁷³ В повечето законодателства сдруженията с нестопанска цел, които осъществяват общественополезна дейност се причисляват към юридическите лица на публичното право.⁷⁴ Те са включени изрично в Анекс III на Директива 2004/18/ЕИО в списъка на публичноправните организации. В Директивата се дава дефиниция за **публичноправна организация** като акцентира върху две важни особености: на първо място това са юридически лица, които са създадени с цел да задоволяват обществени интереси, а на второ място получават финансиране от държавата, местните органи или публични източници (тук попада и финансирането със средства от Европейските фондове).⁷⁵ Юридическите лица с нестопанска цел са включени изрично в Анекс III на Директива 2004/18/ЕИО, като в своята постоянна практика при изясняване на статута на публичноправните организации Съдът на Европейските общности преценява най-вече **дали задоволяват нужди в обществен интерес.**

2.1.2. Извън юридическите лица по ЗЮЛНЦ съществуват и други организации с нестопанска цел, чиято дейност се регулира от отделни закони.⁷⁶ Това са политическите партии, организациите с дейност, присъща на вероизповедание,⁷⁷ синдикалните сдружения,

⁷³ В този смисъл Велчев, Б. *За приложното поле на чл. 282 от НК*. Съвременно право, 2004, № 6.

⁷⁴ В руската правна литература сдруженията с нестопанска цел, които осъществяват общественополезна дейност се причисляват към юридическите лица на публичното право. В този смисъл Чиркин, В.Е. *Юридическое лицо публичного права*. М., Издателство Норма, 2009 г., с. 87.

⁷⁵ В приложение III на Директивата са включени неизчерпателни списъци на публичноправни органи и категории органи, които удовлетворяват критериите, като държавите-членки имат задължение периодично да уведомяват Комисията за всички промени в своите списъци на органи. Списъкът за България е в §9 от Приложението.

⁷⁶ Закона за политическите партии, Закона за народните читалища, Закона за физическото възпитание и спорта, Закона за закрила и развитие на културата.

⁷⁷ Според Наказателния закон на Царство България духовната власт, макар че и тя е обществена власт, не попада под чл.543 от НЗ. Духовните учреждения не принадлежат на публичната власт и затова углавното преследване за докачане и наклеветяване духовните власти и техните органи става по реда на частното обвинение. Ников, Н. *Ръководство по особената част на българския наказателен закон*. За нарушенията и техните наказания. С., Народна печатница „Витоша”, 1924г., с.271.

читалищата и др. Отчитайки аргументите за наличието на обществен интерес те също могат да се причислят към публичноправните организации.

При всички случаи обаче посочените субекти са юридически лица по нашето позитивно право, а лицата на ръководна работа в тези сдружения са длъжностни лица по смисъла на чл. 93, т.1, б. „б”, защото извършват ръководна работа в друго юридическо лице.⁷⁸

2.1.3. Накрая, но не и по важност е необходимо да разгледаме и съсловните организации. Такива са Българският лекарски съюз, Нотариалната камара, Висшият адвокатски съвет, Съюзът на архитектите и т.н. В практиката на Конституционния съд те се определят като „корпорации на публичното право”. Някои характерни особености ги отличават от организациите с нестопанска цел, които разгледахме по-напред:

В съвременното общество държавата не възлага на църковните институции изпълнението на държавни функции или задачи. Според Д. Михайлов религиозните общности могат само да оказват съдействие или помощ на съответните държавни органи, но не и да осъществяват определени държавни функции или дейности. Този извод се потвърждава и от практиката на Върховния съд. Съществуват решения, които потвърждават извода, че свещениците не са нито длъжностни лица, нито заемат държавна или обществена длъжност. В Решение № 699 от 4.10.2007 г. на ВКС по н. д. № 374/2006 г., I н. о. се дискутира един интересен въпрос - дали "свещеник" е длъжност - държавна или обществена, по смисъла на закона. Лишаването от право по чл. 37, ал. 1, т. 6 НК предполага деецът да заема държавна или обществена длъжност, а изричният текст на чл. 13, ал. 2 от Конституцията на Република България провъзгласява, че религиозните институции са отделени от държавата. От друга страна, последното означава още, че държавата чрез своите органи не може да се намесва във вътрешноорганизационния живот на религиозните институции или да задължава техните органи. Регулирането на същите се определя от уставите и другите правила на религиозните институции, включително относно изискванията за ръкополагане за свещеник, респективно за основанията, реда, органа, който може да наложи съответните църковни наказания (чл. 189 УБПЦ). В този ред на мисли създът стига до извода, че свещеникът не заема държавна или обществена длъжност.

⁷⁸ Тук е важно да се отбележи, че със Закона за вероизповеданията от 2002 г. е предвиден съдебен ред за регистрацията на религиозните общности като юридически лица. Регламентирайки особеността статут на Българска православна църква – Българска патриаршия, законодателят е изключил традиционното вероизповедание на Република България от режима на регистрацията на вероизповеданията. Местните поделения на църквата могат да имат статута на юридически лица или не. При тълкуването на това понятие съдилищата използват дефиницията на Устава на Българска православна църква – Българска патриаршия, в който като местни поделения – юридически лица са посочени митрополиите, църквите и манастирите. В този смисъл Тълкувателно решение № 1 от 2010 г. на Общото събрание на Търговската колегия на ВКС

а) За разлика от сдруженията на граждани, съсловните организации се създават с нормативен акт - закон или указ, а не чрез доброволно съгласие на членуващите в тях. Дейността на тези организации се урежда от специалните нормативни актове, с които са създадени. В този смисъл те не са форми на доброволно сдружаване по смисъла на чл. 44 от Конституцията;

б) За лицата, които упражняват съответната професия членството в съответната съсловна организация е задължително.⁷⁹

в) Със съответните закони на съсловните организации е възложено извършването на определени публични функции:

- Тези юридически лица са натоварени или имат право да издават нормативни актове;⁸⁰

- Съсловните организации имат регулираща функция. Те разработват единни стандарти за поведение⁸¹, провеждат квалификационни изпити и издават съответните удостоверения, установяват определени правила за дейност, утвърждават единни тарифи;⁸²

- Разполагат с известни публичноправни функции за организиране, контрол и дисциплинарна власт по отношение на членовете си. На практика правата им се разпростират върху неопределен кръг от субекти, подобно на органите на власт - напр. решенията на Висшия адвокатски съвет са задължителни за адвокатите и органите на адвокатурата. Отговорността за неизпълнение на актовете им по характер е публичноправна, а не частноправна, а решенията им се обжалват по реда на АПК.⁸³

⁷⁹ Всъщност членството е доброволно, но е задължително условие за упражняване на съответната професия.

⁸⁰ Съгласно чл. 121, ал. 1 от Закона за адвокатурата Висшият адвокатски съвет издава наредбите, предвидени в закона за адвокатурата: Наредба №1 за минималните размери на адвокатските възнаграждения, Наредба №3 за водене и съхраняване на адвокатските регистри ДВ, бр. 107 от 2004 г., Наредба №4 за условията и реда за провеждане на изпити за адвокати и младши адвокати ДВ, бр. 99 от 2004 г.

⁸¹ Етичен кодекс на адвоката ДВ, бр. 60 от 2005 г., Етичен кодекс на нотариусите в Република България, неразделна част от Устава на Нотариалната камара, приет от Общото събрание на 29.01.2000 г.

⁸² Тарифа за нотариалните такси към закона за нотариусите и нотариалната дейност, одобрена с ПМС № 186 от 13.08.1998 г., ДВ, бр. 95 от 1998 г., Тарифа за минималните адвокатски възнаграждения, Наредба №1 на Висшия адвокатски съвет за минималните размери на адвокатските възнаграждения ДВ, бр. 64 от 2004 г.

⁸³ Съгласно чл. 5, ал. 1 от Закона за съсловната на ветеринарните лекари в България (ЗСОВЛБ) Българският ветеринарен съюз (БВС) гарантира защитата на обществения интерес при и по повод осъществяване на ветеринарномедицинската професия чл. 21, ал.9 от организация ЗСОВЛБ Решението по ал. 8 може да се

От посочените особености можем да направим следните извода, че държавата прехвърля на съсловните организации определени функции, които иначе би следвало да възложи на държавни служители, чиято дейност да финансира със средства от държавния бюджет. Прехвърлянето на подобни функции върху съсловните организации освобождава държавата от това задължение. Ето защо съсловните организации, на които е възложено със закон да изпълняват публични функции са обществени организации по смисъла на чл. 93, т.1, буква „б“ от НК, а лицата, които извършват ръководна работа или работа, свързана с пазене или управление на чуждо имущество в тези организации са длъжностни лица.⁸⁴

С оглед на изложеното е трябва да отбележим, че значението на термина „обществена организация“ по смисъла на чл. 93, т.1, б. „б“ не е отпаднало изцяло, както счита проф. Михайлов, а обхватът му е силно ограничен. По-скоро проблемът се очертава в друга насока. Терминът „обществена организация“ вече не се среща в нормативните актове приети след 1991 г. В повечето от заварените закони, в това число и Наказателния кодекс, обаче той се свързва с редица важни институти.⁸⁵ В тази връзка съвсем основателен е въпросът за значението на този термин в съвременното законодателство.

обжалва по реда на Административно процесуалния кодекс. Актовете за налагане на наказания подлежат на обжалване по реда на ЗАНН.

⁸⁴ Длъжностни са само лицата, които извършват ръководна работа или работа, свързана с пазене или управление на чуждо имущество в съсловна организация, а не редовите и членове. Членството само по себе си не би могло да обоснове длъжностно качество.

⁸⁵ напр. когато съдът отложи изпълнението на наказанието, съдът може да възложи на съответната обществена организация или трудов колектив с тяхно съгласие полагането на възпитателни грижи спрямо осъдения през изпитателния срок, чл. 67, ал. 1 от НК, както и в Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, ДВ, бр. 13 от 1958 г.

V. ИЗВОДИ

Очевидно е, че действащата законодателна уредба по отношение на длъжностните лице е неефективна, а решаването на този проблем не е по силите само на съдебната практика. Това налага извода, че е необходимо да се изработи една съвременна законова дефиниция на понятието длъжностно лице, която категорично да разграничи отделните категории длъжностните лица. С оглед на по-голяма прецизност и улесняване на правоприлагащите органи, при изготвянето на тази дефиниция следва да се вземат предвид следните съображения :

а) В закона следва изрично да бъдат предвидени начините на възлагане на задълженията на длъжностното лице;

б) С оглед прецизиране на дефиницията и по-ясното разграничение на отделните категории лицата, изпълняващи функции в публични организации следва да бъдат обособени в самостоятелна категория длъжностни лица, тъй като те не могат да бъдат причислени нито към лицата по б."а", нито към някой от стопанските субекти по б. „б“;

в) Редно е използваната терминология в новата дефиниция да бъде съобразена с гражданските закони. В чл. 37, ал. 1 от Правилника за прилагане на ЗНА „ Думи или изрази с утвърдено правно значение се използват в един и същ смисъл във всички нормативни актове. В тази връзка можем да направим следните предложения **de lege ferenda**.

- в текста на чл. 93, т.1, б. „а“ изразът „държавно учреждение“ може да бъде заменен с „администрация“;

- В б."б" вместо „държавно предприятие“ е редно да се използва изразът „търговец публично предприятие“, с който в Търговския закон се употребява за държавните и общински предприятия;

- По-удачно би било терминът „обществени организации“ да се замени с „публичноправни организации“ .

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается понятие „должностное лицо” в болгарском уголовном кодексе. Автор анализирует различные точки зрения по данной проблеме, высказывает соответствующее видение данной категории и предлагает собственное видение данной проблемы.

SUMMARY

This article focuses on the definition of public officer under Bulgarian Criminal Code. The author analyses various standpoints on this issue, expresses his own view on this category and suggests his own viewpoint on this definition.

**БУРГАСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
ЦЕНТЪР ПО ЮРИДИЧЕСКИ НАУКИ**

**ЮРИДИЧЕСКИ
СБОРНИК**

ТОМ XIX

2012

Българска
Първо издание
Печатни коли: 6,56
Формат: 70/100/16

Печат: ДИГИТАЛ - Бургас
гр. Бургас, бул. Стефан Стамболов 15
тел.: 056/816546

ISSN 1311-3771

**Адрес: Бургаски свободен университет
бул. Сан Стефано 62, Бургас, 8001**